

Internationell ekonomi

SHUTTERSTOCK

Det här är offlineversionen av *Internationell ekonomi*. Följ länken för att komma åt ytterligare material som övningar, interaktiva element, filmer med mera.

<https://laromedel.ne.se/material/reader/189/7799>

Ord och begrepp

Ordlista: Internationell ekonomi

Export är när varor och tjänster från ett land säljs till köpare i ett annat land.

Import är när man köper varor och tjänster från säljare i ett annat land.

Tull innebär att den som importerar en vara till ett land måste betala pengar till staten för att få ta in den i landet.

Frihandel är handel mellan olika länder utan tullar och annat som gör handeln dyrare eller svårare.

Valuta är ett lands pengar, det myntslag som används i ett land när man ska köpa något.

Devalvering innebär att ett land sänker värdet på den egna valutan, alltså de egna pengarna, i förhållande till andra länders valuta.

Revalvering innebär att ett land höjer värdet på den egna valutan, alltså de egna pengarna, i förhållande till andra länders valuta.

Bruttonationalprodukt är värdet av alla de varor och tjänster som framställs i ett land under ett år.

Per capita betyder 'per person', alltså räknat efter antal individer.

Globalisering innebär att länder, företag och människor i världen blir alltmer beroende av varandra.

Levnadsstandard är ett ord som beskriver vilka inkomster en person eller ett hushåll har och vilka varor och tjänster personen kan köpa.

Internationell handel

De grundläggande tankarna bakom världshandel är att länder ska specialisera sig på det de är bra på och som de kan producera på billigaste sätt. Genom en världsomspännande handel ska produkter kunna köpas och säljas från alla håll. En världsmarknad medför specialisering och stordrift, vilket gör att varor produceras i det land där det kan göras effektivast och billigast. Det tjänar i längden alla länder på.

Dessutom är det så att ett land som Sverige inte kan producera alla sorters varor, bland annat för att alla råvaror inte finns här.

CHUYUSS/SHUTTERSTOCK

■ Containerterminal i Shanghai, världens största hamn och ett nav för den internationella handeln.

På senare år har tjänster blivit en allt större del av världshandeln. Turistindustrin och IT (informationsteknik) är två områden som har vuxit och där tjänster är den huvudsakliga handelsvaran.

Utrikeshandeln är mycket viktig för Sverige. Ungefär hälften av allt vi producerar exporteras. Sverige **importerar** också mycket. Handeln med utlandet är alltså en central del av Sveriges ekonomi.

Frihandel och handelshinder

Sedan mitten av 1990-talet har den internationella handeln ökat markant. Den har också blivit friare genom att olika regleringar och tullar tagits bort. I många delar av världen har man tagit bort de flesta hindren för handel och inrättat frihandelsområden. EU är ett exempel på detta. Cirka 75 procent av den svenska utrikeshandeln sker med Norge och EU-länderna.

Det är dock fortfarande vanligt att länder inför olika åtgärder som ska skydda det egna näringslivet. Det kan handla om begränsningar för hur mycket av en viss typ av vara som får importeras eller om så kallade **skyddstullar** som gör utländska varor dyrare än de som produceras inom landet.

MICHEL BARET/GETTY

■ Franska bönder protesterar mot frihandeln, genom att lägga ut en veteåker på paradgatan Champs Elysées.

Det finns organisationer som verkar för friare handel. **OECD** (Organization for Economic Cooperation and Development) är en internationell organisation för ekonomiskt samarbete mellan industriländer.

World Trade Organization (WTO) är en annan organisation som arbetar för att sänka tullar och främja frihandel mellan världens länder. En del uppfattar att WTO gynnar de rika länderna på de fattiga ländernas bekostnad. Andra uppfattar ökad frihandel som ett hot mot jobben i de egna länderna.

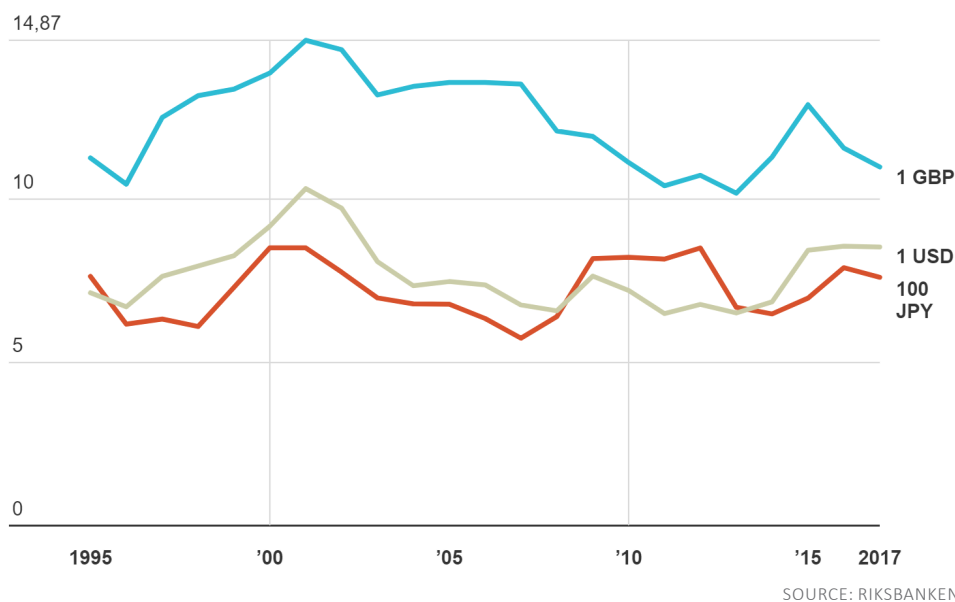
Valutor och växelkurs

Världens länder har olika **valutor**. Dollar i USA (USD), yen i Japan (JPY), pund i Storbritannien (GBP) kronor i Sverige, euro i de flesta av EU-länderna och så vidare.

Den som ska åka på semester till ett annat land växlar ofta svenska kronor till det landets valuta. Hur mycket utländska pengar du får beror på växelkursen. Vilken växelkursen är beror i princip på efterfrågan på den valutan.

När kronan blir dyrare mot den amerikanska dollarn blir det billigare för svenskar att resa och turista i USA. Vi får fler dollar för varje krona vi växlar. För svenska företag som exporterar till USA innebär det däremot att deras varor blir dyrare och därigenom svårare att sälja.

Kronans ställning mot några utländska valutor (årsmedelvärde)

Devalvering och revalvering

Det förekommer att ett land skriver ner värdet på sin valuta, vilket kallas devalvering. En devalvering i Sverige innebär att det blir billigare för privatpersoner och företag i utlandet att köpa svenska varor. Eftersom värdet på utländska valutor stiger i förhållande till den svenska kronan blir importerade varor dyrare i Sverige.

En följd av detta blir att exporten ökar och importen minskar. För att en devalvering ska fungera krävs det att exporten ökar så mycket att det kompenserar de minskade intäkter som blir resultatet när priserna sjunker.

Motsatsen till devalvering är **revalvering**, som innebär att ett land höjer sin valutas värde i förhållande till omvärlden.

Exempelvis har USA och många andra länder under senare år krävt att Kina ska revalvera sin valuta yuan. Man anser att Kina har ett alldeles för lågt värde på sin valuta och därför blir kinesiska produkter alldeles för billiga och därmed svåra att konkurrera med.

VICHE81/SHUTTERSTOCK

■ Turister på shoppingtur i Chongqing, Kina, 2014.

BNP

Om man lägger ihop värdet på alla varor och tjänster som produceras i Sverige under ett år får man vad som brukar kallas **bruttonationalprodukt** (BNP). Ju högre BNP, desto rikare är landet. BNP fungerar också bra för att för att mäta hur ekonomin inom ett land utvecklas.

BNP används ofta för att jämföra länder med varandra. Ett litet land har oftast mindre BNP än ett med många invånare. För att få jämförbara siffror delas BNP med antalet invånare i landet. Det värde man får kallas BNP per capita.

FITRIA RAMLI/SHUTTERSTOCK

■ Qatar är det land i världen som har högst BNP per capita. Bilden är från huvudstaden Doha.

Det är viktigt att komma ihåg att BNP inte säger något om hur inkomsterna inom ett land är fördelade. Ett land med hög BNP kan fortfarande ha många väldigt fattiga invånare. På liknande sätt betyder stigande BNP per capita i ett land inte nödvändigtvis att den genomsnittliga medborgaren får det bättre.

Det är också så att i många framför allt fattiga länder sker mycket av handeln inom den så kallade informella sektorn. Det innebär att värdet av handeln på till exempel den lokala marknaden inte registreras av myndigheterna och därför inte räknas in i BNP.

RED PEPPER/SHUTTERSTOCK

■ Att farmor passar barnen påverkar inte Sveriges BNP. Men om familjen har en betald barnvakt ökar BNP.

Detsamma gäller oavlönat arbete i hemmet. I Sverige går de flesta barn i förskola, en service som kommer med i BNP, medan barnen i många andra länder passas av släktingar som inte får betalt.

Grön BNP

Användandet av BNP som ett mått på ett lands utvecklingsgrad har kritiserats, inte minst för att beräkningen inte tar hänsyn till andra faktorer än rent ekonomiska.

Ett alternativ till det vanliga BNP-måttet är så kallad *grön BNP*. Förutom att enbart mäta hur till exempel produktionen av en viss vara påverkar ekonomin ska även andra faktorer räknas in. Det kan exempelvis handla om miljöpåverkan.

VCG/GETTY

■ Kina har haft en snabb BNP-tillväxt sedan början av 1990-talet. Men det finns en baksida. Tillväxten har inneburit stora påfrestningar på miljön.

Globalisering

Globalisering är en process där stater och samhällen över hela jorden knyts samman och blir mer och mer beroende av varandra. En viktig förutsättning för globaliseringen är utvecklingen inom **IT** som gör att vi kan kommunicera mycket snabbare med varandra.

Vissa anser att globalisering kan vara en nyckel till att förbättra livsvillkoren för alla i världen, medan andra hävdar att globaliseringen tvärtom är negativ för **låginkomstländernas** möjligheter att utvecklas.

Oavsett vilket är det viktigt att förstå att världen hänger samman. Det faktum att en importerad vara är billig att köpa i Sverige kan bero på att den som producerat varan fått en väldigt låg lön. I andra fall har man inte tagit hänsyn till miljön när varan tillverkats.

För att uppmuntra konsumenter att välja varor som producerats på ett miljömässigt hållbart sätt och med rättvisa villkor för de anställda finns flera olika produktmärkningar, till exempel **Fairtrade**.

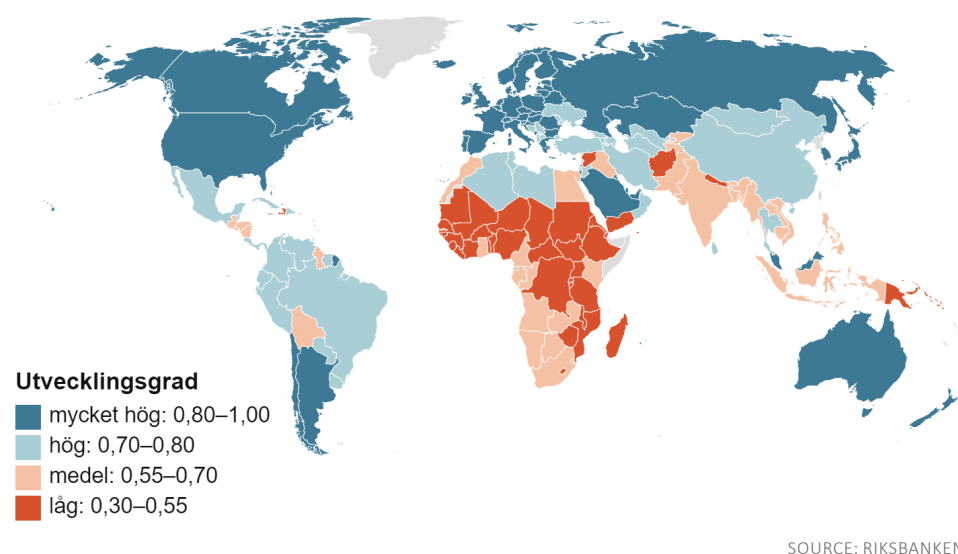
Human Development Index

Human Development Index (HDI) är ett annat sätt att mäta välbefinnande.

Förutom den ekonomiska utvecklingen tas även hänsyn till människors levnadsförhållanden och landets sociala utveckling. För att få fram ett lands HDI tittar man på tre faktorer:

- Livslängd, mätt genom förväntad livslängd vid födseln.
- Utbildningsnivå, mätt genom det genomsnittliga antalet år i skolan hos den vuxna befolkningen samt förväntat antal år i skolan bland barn i skolåldern.
- Levnadsstandard, mätt genom inkomst per capita.

HDI som mått på utvecklingsgrad i världen

HDI anges i en skala från 0 till 1. Sedan 1990 publicerar FN:s utvecklingsprogram UNDP varje år en rapport (Human Development Report) där världens länder rankas utifrån HDI. 2018 var Norge högst rankat med HDI 0,953 medan Sverige låg på 7:e plats med 0,933. Länderna med lägst HDI låg på värden under 0,4 medan genomsnittet i världen var 0,728.

Även HDI har kritiserats, bland annat för att metoden inte tar hänsyn till miljöpåverkan.

KEN HÅKANSSON/NE

■ De faktorer som enligt HDI-gruppen påverkar mänsklig utveckling.

Sammanfattning

Internationell ekonomi

- Världshandeln har ökat kraftigt sedan mitten av 1990-talet.
- Handeln med utlandet är en central del av Sveriges ekonomi.
- Om den svenska kronans värde sjunker blir svenska varor billigare utomlands men det blir dyrare för Sverige att importera.
- Bruttonationalprodukt (BNP) brukar användas för att mäta hur rikt ett land är, men det säger inget om hur inkomsterna fördelas inom landet.
- Globalisering är en process där stater och samhällen över hela jorden knyts samman och blir mer och mer beroende av varandra.
- Human Development Index (HDI) är ett sätt att mäta välbefinnande som förutom den ekonomiska utvecklingen även tar hänsyn till människors levnadsförhållanden och landets sociala utveckling.

Det här är offlineversionen av *Internationell ekonomi*. Följ länken för att komma åt ytterligare material som övningar, interaktiva element, filmer med mera.

<https://laromedel.ne.se/material/reader/189/7799>